

G.J. Albers Maître d'École à Duivendrecht.

Een bewerking van de hoofdstukken VIII, IX en X uit: DE FAMILIE ALBERS UIT
DUIVENDRECHT EN TWELLO door R. Albers GJzn. Voorburg 1980

De familie Albers heeft onderzoek gedaan naar de familiegeschiedenis. De Oud-Duivendrechtse mevrouw Alie Toebes – Smit verschaft ons inzicht in het boekje en zo is de webredactie veel te weten gekomen over de Gerrit Jan Albers (1783- 1852), schoolmeester te Duivendrecht. Met plezier heeft de redactie dit deel van het verhaal toegankelijk gemaakt.

Nadat Gerrit Jan op 3 oktober 1783 in Twello is geboren wordt hij in Apeldoorn gedoopt door ds J.van der Zandt. Wanneer nu op een dorp die zondag geen kerkdienst gehouden werd omdat de predikant naar elders was beroepen dan trok men na een nabijgelegen plaats om het kind daar te laten dopen. Liever verder rijden met paard en wagen dan wachten. Gerrit Jan was toen 9 dagen oud. En Lamberdina Lamberts was in de 13^e - eeuwse Mariakerk aan de Dorpsstraat in Apeldoorn doopgetuige. De moeder van Gerrit-Jan Wilhelmina Navers was niet bij de doop aanwezig.

Als de kleine Gerrit Jan nog maar 3 ½ maand oud is sterft zijn vader. Dat was op 19 januari 1784. Zijn vader wordt op 24 januari daaropvolgend in de Hervormde Kerk van Twello begraven, zo staat in het "Aantekeningenboek der Dooden des Kerspels Twello". Andreas Albers werd 48 jaar. En Wilhelmina Navers blijft als weduwe over met één dochtertje van 13 jaar (Elisabeth), één dochtertje van bijna 12 jaar (Sophia) en de kleine Gerrit Jan van 3 ½ maand.

Dan ontbreken er gegevens tot 1810. Dan wordt Gerrit-Jan "Onderwijzer der Jeugd" in Duivendrecht. Hij is dus in leven gebleven én...hij heeft zelfs nog school gegaan! En dat in een tijd zonder leerplicht.

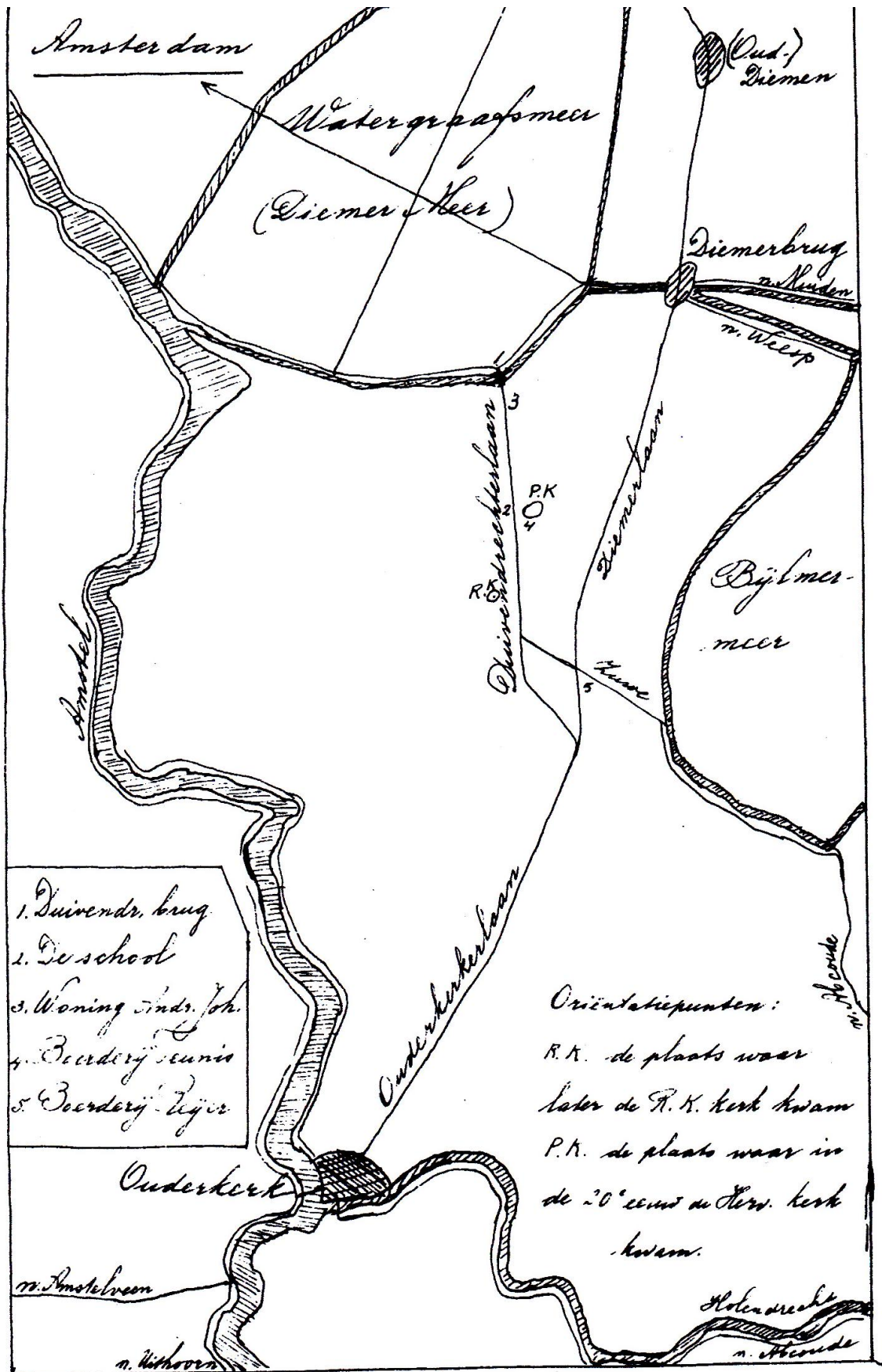
Hij werd onderwijzer aan een openbare school, dat wil zeggen: De school ging uit van het gemeentebestuur. En van het gemeentebestuur kreeg de meester ook zijn salaris.

De gemeentesecretaris, de heer B.H. Sanders heeft ooit uitgezocht hoeveel hij uitbetaald heeft gekregen. In de jaarrekening der Gemeente van 1811 staat vermeld dat uitbetaald is aan G.J. Albers Maître d'École à Duivendrecht de somma van 232.80 Francs. (Van 1810-1830 was Nederland een deel van het Franse Keizerrijk). Van volgende jaren staan deze betalingen vermeld onder: wedde schoolmeesters. Daardoor is zijn salariering verder niet te volgen.

Het lijkt erop dat Gerrit Jan Albers met die 232.80 Francs beter uit was dan onderwijzers elders. Een onderwijzer in Heumen onderwees de jeugd van 1 november tot Pasen tegen een bezoldiging van f 30,- (Bron: Algemeen Handelsblad 20 december 1859).

In de overlijdensadvertentie op het Centraal Bureau voor Genealogie, Nassaulaan 18 in Den Haag staat dat hij "Onderwijzer der Jeugd" was, eerst in Heumen (Gelderland) en sedert 1810 te Duivendrecht. In de tijd dat hij onderwijzer was in Heumen heeft hij vast en zeker Anna Catharina Weber leren kennen. Zij kwam uit die streek en was in Nijmegen in de Stevenskerk gedoopt.

Anna G. Weber is als dienstbode naar Amsterdam gekomen en dan worden de trouwplannen gemaakt.

DUIVENDRECHT
(begin negentiende eeuw)

Het Duivendrecht van 1810, toen Gerrit Jan hier onderwijzer werd.

Duivendrecht ligt tussen de Watergraafsmeer en de Bijlmer. Duivendrecht is heel oud: Het komt al voor in de lijsten van de jaarlijkse Grafelijke opbrengsten. J.C. van der Loos schrijft in 1907: De oudst bekende vermelding betreft 1342-1343. Toen leverde Duivendrecht aan de Graaf: “8 ganse en van 5 tinse schelling en 7 duiten”.

Vanuit Ouderkerk aan de Amstel liep een weg noord-oostwaarts, de Ouderkerkerlaan. Deze splitste zich in tweeën. Vrijwel rechtuit liep de Diemerlaan. Naar links ging de Duivendrechtlaan. (nu: Rijksstraatweg). En deze eindigde bij het water van het Diemermeer (nu: Watergraafsmeer). Daar was dan de mogelijkheid van scheepvaartverbinding met Amsterdam. En rondom die aanlegplaats is waarschijnlijk Duivendrecht ontstaan.

Op de “Caerte van Noort Hollant” van Joost Jansz. uit 1575 is al een kerkje te zien.

De Watergraafsmeer werd in 1630 drooggelegd. Dat er toen bij Duivendrecht een overzetveer over de ringvaart (Weespertrekvaart) kwam, was een vanzelfsprekende zaak..

Maar in 1760 kwam de Duivendrechtse brug al tot stand. De vroegere veerman, die tevens herberg hield, werd brugman. Als vergoeding voor het verlies van inkomsten van het overzetveer mocht hij tol heffen: twee duiten, te betalen door den voetganger”.

Veel groei zat er niet in Duivendrecht. In 1795 stonden er in totaal slechts 32 à 33 huizen, met circa 160 inwoners.

Gerrit Jan Albers en Anna Weber huwden (1813) in een roerige tijd. In 1812 trokken 15000 Nederlanders met het leger van Napoleon naar Rusland. In het najaar van 1812 legden de onoverwinnelijk geachte Franse troepen het af tegen de weerstand van het Russische leger en de barre kou van de winter aldaar. Vervolgens kwam er een geheel nieuw legerkorps van 10.000 man, de Garde d’Honneur, “samengesteld uit zonen van goeden huize tussen 19 en 30 jaar”. Zij vertrokken in het voorjaar van 1830 vanaf de Weesperpoort. Zie afbeelding hieronder.

Hoewel het overal in ons land rommelde kwam het alleen in Midden-Holland tot openlijk verzet. Maar dat liep op niets uit. Tussen 16-19 oktober 1813 werd Napoleon in Leipzig totaal verslagen. Hij vluchtte met zijn legers naar de Rijn. Ondertussen waarschuwde hij de Hollanders dat hij hun land liever aan de golven terug zou geven, dan dat hij ze de kans zou laten om de kant van de tegenstanders te kiezen.

Inmiddels rukten Russen en Pruisen op in de richting van ons land. Het is te begrijpen dat de wederzijdse ouders (Wilhelmina Navers is dan al 69 jaar) onder dergelijke omstandigheden weinig voelden voor een reis per postkoets naar Duivendrecht.. Zij gaven dan ook schriftelijk hun toestemming tot het huwelijk van Anna en Gerrit Jan. De ouders van de bruid op 27 september 1813 en de moeder van de bruidegom op 4 oktober 1813.

Zie het eerste deel van de huwelijksakte op bladzijde 5.

Dan wordt het huwelijk voltrokken door de adjunct-burgemeester (wethouder?) van Ouder-Amstel op zondag (!) 14 november 1813 om half twaalf. Dit uur is waarschijnlijk gekozen omdat dit aansloot op de kerkdienst. Na afloop gaat het bruidspaar naar huis, naar Duivendrecht. Daar zien zij die dag de hele Franse bezetting van Amsterdam langs trekken, op weg naar Utrecht. Generaal Molitor wist dat de Russen en Pruisen de IJssel naderden. Hij wilde niet afgesloten worden van Frankrijk en daarom besloot hij zijn troepen in Utrecht te concentreren. Ook veel Fransen vluchtten uit Amsterdam, bijvoorbeeld de gouverneur-generaal, Lebrun, hertog van Plaisance.

Voor de pas-getrouwden nu niet bepaald een rustig gezicht!

De volgende avond was de lucht boven Amsterdam rood gekleurd: De bevolking stak de Franse douanehuisjes langs het IJ één voor één in brand. De keizerlijke adelaar werd neergehaald en verbrand. Amsterdam in oproer!

De 28e november 1813 verliet Molitor met zijn Franse troepen Utrecht, richting Parijs. Daarmee was Duivendrecht weer veilig. Eerder niet. De Fransen richtten vanuit Utrecht de 24e nog een bloedbad aan in Woerden.

Eerste deel van de huwelijksakte van
Gerrit Jan Albers en Anna Catharina Weber.

L'an mil Huit cent treize le quatorze Novembre à onze heures et demi du matin par devant nous Adjoint de Maire Officier de l'Etat civil de la Commune d'Ouder Amstel Departement de Zuiderzee sont comparus Gerrit Jan Albers maitre d'Ecole demeurant à Ouder Amstel né à appeldoorn age de trente ans fils majeur de feu Andries Albers selon acte de décès delivré par le maire de Tweilo le dix Octobre 1800 treize et de Wilhelmina Navers sans profession demeurante à appeldoorn ayant donné son consentement par acte respectueuse delivre par devant le Notaire P.B. De Lom temoins le Second Octobre 1800 treize.

Et Anna Catharina Weber demeurante sans metier à Amsterdam, née à Nijmegen le dixneuf Septembre 1700 quatre vingt quatre, fille majeure de Johan Godfried Weber sans profession et Anna Sophia German demeurants à Nijmegue ayant donné leur consentement par acte delivré par devant le notaire Lambert Stoppendael.

Vertaling:

In het jaar 1813, de 14de november, om elf en een half uur des morgens, ten overstaan van ons, adjunct van de burgemeester, ambtenaar van de gemeente Ouder-Amstel, Departement van de Zuiderzee, zijn verschenen Gerrit Jan Albers, schoolmeester wonende te Ouder-Amstel, geboren te Apeldoorn, 30 jaar oud, meerderjarige zoon van wijlen Andries Albers, volgens akte van overlijden verstrekt door de burgemeester van Twello de 10de oktober 1813, en van Wilhelmina Navers, zonder beroep, wonende te Apeldoorn, welke haar toestemming heeft gegeven bij officiële akte, verleden voor de Notaris P.B.de Lom, de 2de oktober 1813.

En Anna Catharina Weber, wonende zonder beroep te Amsterdam, geboren te Nijmegen de 19de september 1784, meerderjarige dochter van Johan Godfried Weber, zonder beroep, en Anna Sophia German, wonende te Nijmegen, welke hun toestemming hebben gegeven bij akte verleden voor de Notaris Lambertus Stoppendaal.

Wat weten nog meer van het werk als onderwijzer van Gerrit Jan Albers.

De school waarin hij les gaf stond aan de tegenwoordige Rijksstraatweg, aan de overkant van de tegenwoordige Hervormde Kerk. Nu: De Kleine Kerk (Protestante Kerk Nederland).

Die school bestond al vóóordat onze Gerrit Jan daar onderwijzer werd.

L. van Ollefen vertelt daarvan in 1795: “Er is een school, dat allesbehalve eenig aanzien heeft; het wordt vanwege het Ambacht begeeven, en dient voor de kinderen van alle Gezinten in het algemeen”.

Die school had toen slechts een lokaal. Alle kinderen zaten bij elkaar. ’s Winters werd het lokaal verwarmd door een kachel, waarin turf gestookt werd. Maar die turf moesten de kinderen zelf meebrengen! Zo vertelde de zoon Andreas Johannes dat later.

En als er verlichting was, dan moet dat door middel van kaarsen of raapolielampjes geweest zijn. De petroleumlamp kwam pas na 1870.

Er was nog geen leerplicht, die kwam pas in 1900. Daardoor gingen in die tijd lang niet alle kinderen tussen 6 – 12 jaar naar school. Professor Dr. I.J. Brugmans schrijft in 1970 dat van de in 1849 ingedeelde 8884 dienstplichtigen 1811 noch lezen noch schrijven konden. Dat is ruim 20%.

De school was een openbare school, maar bood in die dagen nog enigszins het beeld van een christelijke school. Onder andere doordat de lessen met een “kort en gepast christelijk gebed” moesten worden geopend, dagelijks of wekelijks.

Zo schreef een schoolwet van 1806 het voor.

Gerrit Jan Albers kreeg ook te maken met een schoolopziener. Dat was van 1832 tot 180 Ds J. Teissèdre l’Ange. Deze was geboren in 1771. Hij studeerde theologie in Leiden, was Waals predikant te Zwolle (1792), Middelburg (1794), Haarlem (1796) en sinds 1811 te Amsterdam. Zijn ressort als schoolopziener was het Achtste Schooldistrict van het Rijksschooltoezicht, waar ook Duivendrecht bij hoorde. Volgens zijn hoofdinspecteur, de heer Wijnbeek was Teissèdre l’Ange: “Bejaard, een weinig doof, doch met een jeugdig vuur bezielde voor de belangen van het schoolwezen”.

Het is onbekend gebleven welke onderwijsbevoegdheid G.J. Albers had.

Er waren toen (Onderwijswet 1806) vier soorten bevoegdheden voor onderwijzers:

Onderwijzers van de vierde rang: Zij moesten bedreven zijn in lezen, schrijven en rekenen

Onderwijzers van de derde rang: Zij moesten ook kunnen rekenen met breuken en moesten ook iets kennen van de beginselen der Nederlandse taal.

Onderwijzers van de tweede rang moesten tevens begrip van aardrijkskunde en geschiedenis hebben.

Tenslotte waren er nog onderwijzers van de eerste rang. Maar ze waren zeldzaam. Zij moesten namelijk ook examen doen in natuurkunde en wiskunde.

Wat maakte onze Gerrit Jan verder zoal mee?

De aanleg van de Rijksstraatweg Amsterdam – Utrecht, begonnen onder Napoleon en beëindigd onder Koning Willem I. Hierbij werd de Duivendrechtse Laan rechtstreeks aangesloten op de Zuwe. Die Zuwe was oorspronkelijk slechts een moeraspad. De Rijksstraatweg werd aangelegd als een éénbaans keienweg. Toen in 1834 de vrijwilligers van de veldtocht in België terugkwamen, werden ze op weg van Utrecht naar Amsterdam in Duivendrecht door de stad Amsterdam getraceerd.(onthaald).

Op 31 maart 1835 stierf hun dochter Anna: De overlijdensadvertentie luidde als volgt:

"Ons hartelijk geliefd tienjarig jongste Dochtertje Naatselie²⁾
is niet meer! Heden nacht om half twaalf uren maakte, na een
bijna onvoorbeeldeloos lijden, het zieltje zich gereed om te
verhuizen, en over te gaan tot den besten kindervriend Jezus,
alwaar zij eene betere opvoeding genieten zal, dan ik, aard-
sche Vader, haar konde geven. Zij stierf aan het roodgrond,³⁾
vergezeld van zware zenuw-zinking-koortsen. Hoe groot en aller-
smartelijkst dit verlies, en hoe groot onze droefheid ook zij,
zullen wij echter trachten in Gods wil, die toch altijd wijs
en goed is, te berusten. Duivendrecht, den 1sten April 1835.
Albers, Onderwijzer der Jeugd.
A. Weber. "

Naatselie = Naatje, een roepnaam van Anna. Roodgrond is waarschijnlijk typhus.

In 1843 reed de eerste spoorlijn van Amsterdam naar Utrecht. Abcoude, Nieuwersluis en Breukelen kregen toen al een stationnetje. In 1844 kwamen er ook houten stationnetjes in Vreeland en Maarssen. En pas in 1845 was de lijn klaar tot Arnhem. Op 14 mei 1845 vertrok de eerste trein van Amsterdam naar Arnhem. De prinsen van Oranje reden die eerste rit mee. Veel treinen reden er nog niet. In 1856 reden er nog maar vier treinen per dag heen en vier terug.

Omdat er toen nog geen pensioenregeling was voor de onderwijzers is het best mogelijk dat Gerrit Jan tot zijn dood – hij was toen 69 jaar – voor de klas heeft gestaan. In dat geval heeft hij 42 jaar in Duivendrecht les gegeven.

Andreas Johannes Albers (1815-1898).

Een foto van omstreeks 1890! En dan te weten, dat de fotografie in ons land pas in 1870 begon.

De oudste zoon van de schoolmeester van Duivendrecht, geboren op 28 februari 1815. Hij heeft bij zijn vader op school gegaan. Omdat zijn huwelijksakte bewaard is gebleven, weten we dat hij mooi kon schrijven. In keurig vast handschrift staat daar zijn handtekening; wel zonder de mooie krulletjes die zijn vader toen invlocht in zijn handtekening.

Het lezen dat hij leerde heeft hij goed bijgehouden. Zelfs toen hij een bejaard man was – hij werd bijna 83 jaar oud – was hij één van de zeer weinige Duivendrechtters, die geabonneerd waren op een krant!